Nr 6

Kulturutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till arkiv, museer m. m. jämte motioner.

Arkiv, museer m. m.

1. **Riksarkivet: Förvaltningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1973: 1, bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 18—B 22 (s. 58—64) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Riksarkivet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 8 949 000 kr.,
2. till *Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.* ett reservationsanslag av 89 000 kr.,
3. till *Landsarkiven* ett förslagsanslag av 6 256 000 kr.,
4. till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 3 086 000 kr.,
5. till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.* ett reservationsanslag av 590 000 kr.

2. **Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Underhåll och ökande av museets samlingar m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten B 24 (s. 69—70) och hemställer

att riksdagen till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Underhåll och ökande av museets samlingar m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 289 000 kr.

3. **Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader.** Kungl. Maj:t har under punkten B 25 (s. 70—72) föreslagit riksdagen att till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 728 000 kr.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang följande motioner

1973: 294 av herrar Hamrin (fp) och Rydén (fp) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till återställande och framtida vård av Eketorps borg samt för anläggningens förvaltning och drift,

1973: 1224 av herr Börjesson i Glömminge (c) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för återställande av Eketorps borg,

1973: 1253 av herr Sundman m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att snara åtgärder är nödvändiga för Eketorps borgs vård och rekonstruktion.

Utskottet

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande förevarande anslag.

Frågan om de åtgärder som bör vidtas för den framtida vården av fornlämningen Eketorps borg aktualiseras i tre motioner. Eketorps borg är den sydligaste av Ölands 19 fornborgar. Omfattande arkeologiska undersökningar, i huvudsak finansierade genom bidrag från enskilda fonder och med visst stöd från arbetsmarknadsstyrelsens sida, har bragt i dagen en bebyggelse från tre skilda tidsperioder, den äldsta från folkvandringstiden, den yngsta från sen medeltid. Fynden av murar och husgrunder är ur vetenskaplig synpunkt mycket intressanta och i sitt slag enastående inte bara i Sverige utan i hela norra Europa. Då de vetenskapliga undersökningarna nu i det närmaste är slutförda har riksantikvarien i oktober 1972 tillsatt en arbetsgrupp vari ingår representanter för riksantikvarieämbetet och Eketorpsundersökningen med uppgift att utreda de problem som är förenade med anläggningens återställande och framtida vård samt lägga fram förslag till åtgärder härför. Denna arbetsgrupp, som helt nyligen lagt fram sitt förslag, konstaterar att det är oundgängligen nödvändigt att konservera anläggningen eftersom den med sina framtagna husgrunder och konstruktioner av kalksten annars hotas av snabb förstörelse genom vittring och tjälskjutning. Arbetsgruppen för fram två alternativ, antingen att de nu frilagda bebyggelselämningarna åter helt täcks med grus- och jordmassor eller att vissa delar av det förhistoriska samhället rekonstrueras och återskapas ovanpå den nu synliga bebyggelsen. Gruppen förordar det senare alternativet. Härigenom skulle en möjlighet skapas att visa en bebyggelse som ger vittnesbörd om bondekulturens sociala mognad under en avlägsen forntid i Sveriges äldsta tätsamhälle före städernas tid. Arbetsgruppen föreslår vidare att en museibyggnad skall uppföras på lämpligt avstånd från själva fornbyn.

Arbetsgruppen lägger inte fram några detaljerade kostnadsförslag men påpekar att även det första alternativet — om inte anläggningen för all framtid skall spolieras — kommer att medföra betydande kostnader.

I samtliga tre föreliggande motioner erinras om att snara åtgärder beträffande Eketorps borg är nödvändiga. En rekonstruktion av fornbyn förordas av motionärerna främst med hänsyn till fornlämningens

stora kulturhistoriska värde. Som ytterligare skäl anges att anläggningen kan bli en stor turistattraktion. I motionen 1973: 294 anförs dessutom att det besvärliga sysselsättningsläget på södra Öland motiverar detta alternativ. I denna motion hemställs om förslag till återställande och framtida vård av Eketorps borg samt till anläggningens förvaltning och drift. I motionen 1973: 1224 hemställs om att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för återställande av Eketorps borg. Även i motionen 1973: 1253 önskas ett tillkännagivande från riksdagen sida av den innebörden att snara åtgärder är nödvändiga för vård och rekonstruktion av Eketorps borg.

Som framgått i det föregående har förslag om återställande och framtida vård av Eketorps borg samt om anläggningens förvaltning och drift lagts fram av en för denna fråga tillsatt arbetsgrupp.

Eketorps borg är en i sitt slag i Sverige helt unik fornlämning. Det är uppenbart att konserveringsåtgärder snarast måste vidtas för att hindra att anläggningen för all framtid förstörs. Anläggningens unika karaktär och det förhållandet att den inte enbart är intressant ur rent vetenskaplig synpunkt utan för en bredare allmänhet kan komma att ge en mycket åskådlig bild från förhistorisk tid i Sverige, gör att utskottet i likhet med motionärerna anser att det vore av stort värde om anläggningen kunde göras tillgänglig för en större allmänhet och utnyttjas pedagogiskt. Utskottet finner alltså att snara åtgärder är önskvärda för att möjliggöra vård och rekonstruktion av Eketorps borg. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 728 000 kr.,
2. att riksdagen i anledning av motionerna 1973: 294, 1973: 1224 och 1973: 1253 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om Eketorps borg.

4. **Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Uppdragsverksamhet m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna B 26—B 46 (s. 72—103) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 4 901 000 kr.,
2. till *Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen* ett förslagsanslag av 2 341 000 kr.,
3. till *Nationalmuseet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 9 163 000 kr.,

4. till *Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.* ett reservationsanslag av 903 000 kr.,
5. till *Nationalmuseet: Utställningar av nutida svensk konst i utlandet* ett reservationsanslag av 344 000 kr.,
6. till *Livrustkammaren* ett förslagsanslag av 1 305 000 kr.,
7. till *Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 8 314 000 kr.,
8. till *Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 657 000 kr.,
9. till *Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 4 297 000 kr.,
10. till *Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
11. till *Etnografiska museet* ett förslagsanslag av 1 892 000 kr.,
12. till *Medelhavsmuseet* ett förslagsanslag av 688 000 kr.,
13. till *Skoklosters slott* ett förslagsanslag av 1 290 000 kr.,
14. till *Bidrag till Nordiska museet* ett förslagsanslag av 9 079 000 kr.,
15. till *Bidrag till Tekniska museet* ett förslagsanslag av 2 160 000 kr.,
16. till *Bidrag till Skansen* ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.,
17. till *Bidrag till vissa museer och arkiv* ett anslag av 2 823 000 kr.,
18. till *Svenskt biografiskt lexikon* ett förslagsanslag av 707 000 kr.,
19. till *Stifts- och landsbiblioteken: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 1 228 000 kr.,
20. till *Stifts- och landsbiblioteken: Bokinköp och bokbindning m. m.* ett reservationsanslag av 175 000 kr.,
21. till *Inköp av vissa kulturföremål* ett förslagsanslag av 100 000 kr.

5. **Uppskjuten fråga.** Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts under punkten B 23 Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader framlagda förslag vilket utskottet här anmäler.

Stockholm den 13 februari 1973

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Björk i Göteborg (s), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herr Sundman (c), fru Frænkel (fp), herrar Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Ryding (vpk), herr Olsson i Kil (fp), fru Johansson (s) och herr Nisser (m).

TRYCKERIBOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1973